

Arnes velfærdselegance

Arne Jacobsen gav den danske velfærdsstat form og æstetik i pionerårene efter 2. verdenskrig. Hans betydning for vores offentlige rum hænger ved

Af Louise Witt Foto Rigmor Mydtskov

Rødovre er Arne Jacobsen-land. Her har den verdenskendte, danske arkitekt og designer været med til at planlægge Carlsro-boligkomplekset, tegnet Rødovre Rådhus, Nyager Skole og Rødovre Hovedbibliotek, men også meget af inventaret – blandt andet den sidenhen ikoniske stol Syveren til byrådspolitikerne i rådhusalen samt skalstolen Liljen i både en børne- og en voksenudgave til Rødovre Hovedbibliotek.

Historien om Arne Jacobsen, som skaber af det centrale Rødovre, er en af mange, der bliver fortalt på designmuseet Trapholts udstilling 'Arne Jacobsen designer Danmark' – den største udstilling om Arne Jacobsen herhjemme nogensinde.

Et hovedfokus på udstillingen er Arne Jacobsens aftryk på, hvordan det offentlige, demokratiske rum i Danmark tager sig ud.

Der er tale om de for Arne Jacobsen så karakteristiske gesamtværker, hvor han og hans tegnestue ikke bare har skabt bygninger, men også inventar: På Aarhus Rådhus er det ikke kun de enkle, rytmiske marmorfacader og interiøret i varme materialer som træ og messing, men også en specialdesignet skiltetypografi, unikke ure og kontormøbler i træ og læder. På Munkegårdsskolen i Vangede er det ikke blot de flade bygninger med rigt lysindfald selv til bageste skolebord og gårdhave til hver enkelt klasse, men også fx specialdesignede Munkegårdsmøbler til klasselokalerne.

"Arne Jacobsen og andre danske arkitekter og designere var med til at udvikle velfærdsstatens æstetiske udtryk gennem nye, offentlige bygninger og møbler til det fælles rum. De skabte en æstetik og funktionalitet, der den dag i dag møblerer biblioteker, rådhus, skoler, kontorer og sygehuse. Resultatet kan ses som et samlet, æstetisk udtryk for velfærdsstaten," mener museumsdirektør Karen Grøn.

"Arne Jacobsen er en af de aktører, der virkelig betyder noget for os i det offentlige rum. Hans skalstole er fx en signatur, som står fantastisk mange steder – kig bare ind på fx et bibliotek eller et universitet. Han var en af de designere, der flyttede møbler over i industriel produktion, men han efterlignede ikke bare snedkermøblers

udtryk. Han gjorde en æstetisk dyd ud af et moderne udtryk," siger Karen Grøn.

Beton og glas

Første gang Arne Jacobsen slog sit navn fast i den danske offentlighed, var i 1929 til Arkitektforeningens konkurrence om 'Fremtidens Hus'. Her udviklede han og studiekammeraten Flemming Lassen – med hvem han siden designede Søllerød Rådhus – idéen om et cirkelformet hus med integreret carport og anløb til båd samt helikopterlandingsplads på taget.

Projektet introducerede modernismen i Danmark – eller funktionalismen, som stilen hed på dansk. Tanken var usentimentalt byggeri i moderne materialer som beton og stål. "Less is more," sagde modernismens foregangsmand, Le Corbusier.

Med Aarhus Rådhus formåede Arne Jacobsen – og kollega Erik Møller – at give modernismen sit eget prægnante tvist: Aarhus Rådhus er i dag blandt de ti udvalgte på Kulturministeriets arkitekturkanon over umistelige danske bygningsværker med blandt andet denne begrundelse:

"Aarhus Rådhus er et inspirerende eksempel på den tidlige funktionalisme, farvet af en særlig nordisk følsomhed."

Fagfolkene bag henviser blandt andet til byggeriets bløde, afrundede linjer i fx balkoner, søjler, trapper og lysarmatur, ligesom de henviser til valget af materialer som træ og messing, der giver rummene et varmt, gyldent udtryk.

"Aarhus Rådhus var fra starten tænkt som en demokratisk bygning. Tidligere blev rådhus såsom Københavns Rådhus bygget som en borg med tårn og det hele. Arnes rådhus blev bygget som imødekommende bygninger, som tager imod borgeren. Selve tårnet til Aarhus Rådhus var et krav fra byen, som Arne måtte imødekomme, da han havde vundet opgaven. Senere rådhus blev bygget uden tårn," siger Karen Grøn.

Folkestolen

De mange forskellige stole på udstillingen viser, hvordan Arne Jacobsen udviklede sig gennem hele karrieren: ►

► "Han havde ikke bare én Arne Jacobsen-stil," fastslår Karen Grøn.

Blandt de tidligste er klassiske møde- og restaurantstole i lakeret træ og læder til fx Bellevueteatrets restaurant og Aarhus Rådhus. De peger tilbage på læremesteren Kaare Klint, stoledesignets nestor på Kunstakademiets Arkitektskole

Siden blev Arne Jacobsen inspireret af det organiske, industrielt fremstillede og legende i designet fra det amerikanske Eames-ægtepar. Det ses i Arne Jacobsens første, store, kommercielle succes med Fritz Hansen: Myren, der slog igennem som kantine stol hos Novo Nordisk. Designet udnyttede de nye, tekniske muligheder i dampbøjet finér, og med tiden kom et væld af andre skalstole til, herunder Syveren – og ikoniske polstermodeller som Svanen og Ægget, der fik debut på SAS-hotellet i København.

Fritz Hansen, der stadig producerer Arne Jacobsens stole, oplyser ikke salgstal, men det er ingen hemmelighed, at Syveren er mest udbredt.

Hvorfor blev Syveren en folkestol?

"Det er en stol, du er dus med," mener Karen Grøn.

"Grundlæggende er den tænkt som en billig stol, der kan masseproduceres. Modsat Myren med tre ben er den mere stabil, og dens pasform er simpelthen god. Den kan bruges i lille skala eller i stor skala til fx en konference. Når den fungerer godt i det offentlige rum, er det også, fordi den er fleksibel og hurtigt kan stables og flyttes. Og så har Syveren det der ekstra formmæssigt, som vi ikke har ord for: Den rammer lige i solar plexus. Den er bare så helstøbt skulpturelt," siger museumsdirektøren.

Kasseret

I dag taler vi om Arne Jacobsens design som klassikere, der altid har været, men mellem 1970'erne og 1990'erne røg Arne Jacobsen ud.

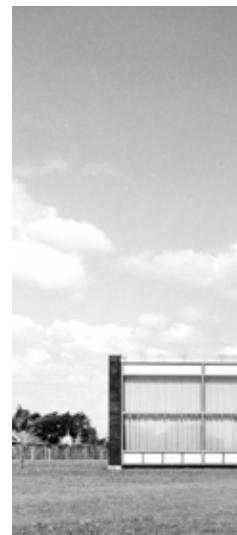
Med på udstillingen er fx en unik samling, som en medarbejder på Landbohøjskolen reddede op af en container: 15 eksemplarer af Grand Prix-stolen i hver sin danske træsort.

Hvad er forklaringen på, at det gik sådan i de år?

"Der går vi fra velfærdsstat til konkurrencestat. Der er kartoffelkur og en dalende tillid til det offentlige. Så ser folk designet som billige, trivielle og tarvelige møbler. Det er kommunalt, det er kedeligt," mener Karen Grøn.

I 1970'erne blev det hipt med ølkasser og selvbyggermøbler. Siden begyndte danskerne i 1980'erne og 1990'erne at indrette med farverige, sydlandske designere, der dyrkede postmodernismen, fx Philippe Starcke. ►

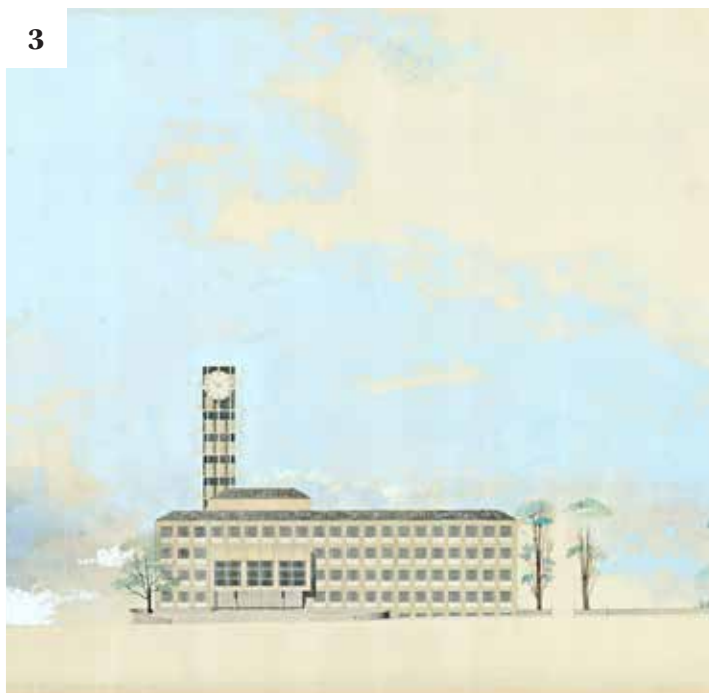
1

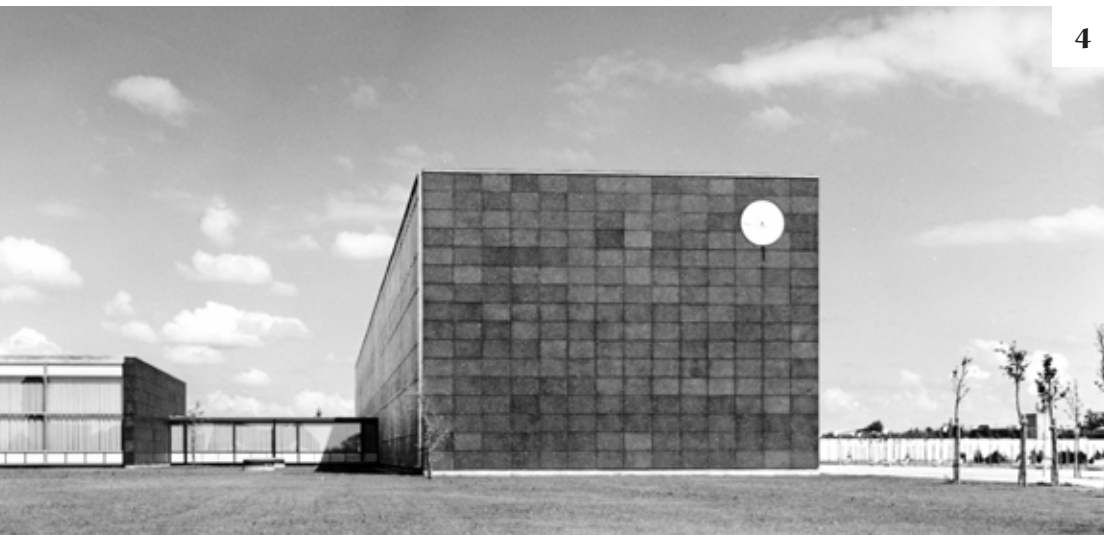

2

3

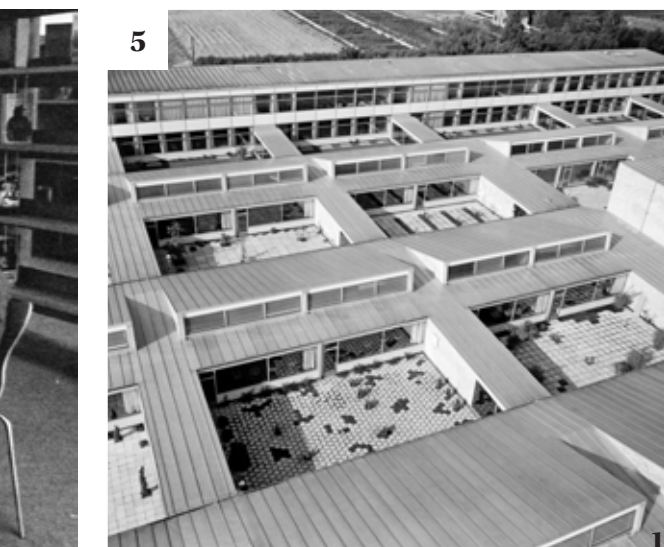

4

1. "Hvis jeg får et nyt liv, vil jeg være gartner," lyder et citat fra Arne Jacobsen på Trapholt-udstillingen. Naturen, ikke mindst hans egen have, var en kilde til afslapning og inspiration for arkitekten, der gerne filmede løvet eller rislende vand med både fotografiapparat og filmkamera. Hans naturglædeses i bl.a. de poetiske stolenavne som Liljen, Myren, Svanen og Ægget. Foto Topfoto/Ritzau Scanpix

2. Nogen vil måske tro, at børnemødelles af Arne Jacobsens skalstole er en kommerciel gimmick, udtænkt, da Arne Jacobsens design fik sin renæssance i det nye årtusinde, men nej: Han designede selv i både små og store størrelser, her Liljen til børneafdelingen på Rødovre Hovedbibliotek. Foto Eigil Malmer

5

6

3. Som barn var Arne Jacobsen en halvtok dreng, der kæmpede med skolearbejdet på kostskolen i Nærum. En lærerinde opmuntrede ham til at dyrke talentet for akvareltegninger – og som uddannet arkitekt førte tegnetalentet til mange vinderakvareller i arkitektkonkurrencer, for dengang var det akvareller – og ikke computerskabte visualiseringer – arkitekterne bød ind med. Her er det Aarhus Rådhus. Foto Det Kongelige Bibliotek – Danmarks Kunstbibliotek

4. Rødovre er Arne Jacobsen-land. Da velfærdssamfundet voksede op efter 2. verdenskrig, var arkitekten i den grad med til at forme Rødovre med designet af både Rødovre Rådhus (1956), Nyager Skole (1964) og Rødovre Hovedbibliotek (1969). Det er rådhuset på billedet. Foto Aage Strüwing © Jørgen Strüwing

7

5. En gårdhave til hver enkelt skoleklasse virker som en idé, der kunne være opstået som resultat af vore dages coronapandemi. Munkegårds-skolen i Vangede, tegnet af Arne Jacobsen, blev imidlertid indviet i 1957. Foto Aage Strüwing © Jørgen Strüwing

6. Arne Jacobsen slog for første gang sit navn fast i den danske offentlighed, da han i 1929 med studiekammeraten Flemming Lassen skitserede Fremtidens Hus til Arkitektforeningens konkurrence af samme navn. Stilen er tydeligvis Bauhaus-inspireret, både i form og farver. Foto Topfoto/Ritzau Scanpix

7. Det var på grund af massivt, folkeligt pres, at Aarhus Rådhus fik sit tårn. Det huede ikke Arne Jacobsen, der ønskede en imødekommende, demokratisk bygning uden fortidens magtsymboler. Med Søllerød Rådhus, der i sin arkitektur minder om Aarhus-byggeriet, fik han efterfølgende sin vilje. Foto Jens Kirkeby/Ritzau Scanpix

Hvornår var det?

- 1937:** Bellevueteater og restauration, Klampenborg
- 1942:** Aarhus Rådhus
- 1942:** Søllerød Rådhus
- 1948:** Carlsro-boligkompleks, Rødovre
- 1952:** Myren
- 1955:** Syveren
- 1956:** Rødovre Rådhus
- 1957:** Grand Prix-stolen
- 1957:** Munkegårdsskolen i Vangede
- 1958:** Svanen og Ægget
- 1960:** SAS Royal Hotel, København
- 1964:** Nyager Skole, Rødovre
- 1968:** Liljen
- 1969:** Rødovre Hovedbibliotek
- 1971:** Nationalbanken, København

OM udstillingen

"Arne Jacobsen Designer Danmark" vises på Designmuseet Trapholt indtil 24. maj 2021.

► "Så kom globaliseringen, og vi søger tilbage til alt det autentisk danske, fx også FDB's møbler, og pludselig kommer designet ind i vores hjem igen som noget eksklusivt og skulpturelt. På en eller anden måde søger vi designmæssigt væk fra pynt og tilbage til vores gamle, lutheranske jeg med de hvide vægge i kirken, hvor formen i sig selv bliver ornamentet. Folk er vokset op med de her møbler, og de er ikke længere anderledes og fremmede. Helt paradoksalt begynder vi så at tage på offentlige rundvisninger på fx Aarhus Rådhus og i Nationalbanken, der startede med at skulle være demokratiske og tilgængelige bygningsværker for alle, for som tiden er gået, har bygningerne fået ophøjet status. Det er da lidt sjovt," siger Karen Grøn.

I dag står Arne Jacobsen og Syveren altså som indbegrebet af dansk kultur og bliver brugt til netop at signalere fællesskab, pointerer hun.

"Når en af Danmarks mest kendte arkitekter som Bjarke Ingels står bag et nyt søfartsmuseum i Helsingør, så vælger man at indrette foredragssalen med Syveren. Byggeriet er nyt og fremmed for os, men med sådan et greb er det allerede rodfæstet i noget danskhed," siger Karen Grøn.

Det er pudsigt, at Arne Jacobsen – der i starten var avantgarde – i dag betragtes som særlig dansk:

"Fortællingen om Arne Jacobsens design som særligt dansk viser således, hvordan en kombination af genstande, begivenheder og kontekster over tid kan rodfæste sig lokalt. Det sætter spørgsmål ved, om der findes noget, der er autentisk dansk, eller om danskhed i virkeligheden er under konstant forandring og udvikling," mener Karen Grøn. ■

KONKURRENCE:

Verdenskendt møbelmager

Arne Jacobsen (1902-1971), dansk arkitekt, møbeldesigner, maler og tekstilkunstner, har om nogen udviklet møbler til det danske velfærdssamfund. Sig ordene ægget og syveren. Så ved de fleste, at vi taler om to af hans markante stole. Som sammen med tæpper, lamper, bestik og ikke mindst byggerier her og ude i verden har Arne Jacobsen som

designer. I forbindelse med udstillingen "Arne Jacobsen designer Danmark" har Kunstmuseet Trapholt udgivet et værk om den verdenskendte danske møbelmager. Bagerst er der en tidslinje over hans værker fra 1920-1977.

Du kan deltage i en konkurrence om en af de tre bøger, museet donerer til Ældre Sagens læsere.

Gå ind på hjemmesiden aeldresagen.dk/konkurrence og skriv dit navn og adresse. Eller send os et postkort med navn og adresse, så vi har det i hænde senest 1. marts til: Ældre Sagen, Snorresgade 17-19, 2300 København S. Mærk kortet "Design".

Vinderne får direkte besked.